

Hamas'ın Siyaset Bildirgesi

1 Mayıs 2017, Filistin tarihi açısından önemli bir gün olarak tarihî süreçteki yerini alacaktır. Zira bu tarihte Hamas'ın açıkladığı "Yeni Vizyon Belgesi"nde önümüzdeki dönemin kodları ve genel anlayışı verilmektedir. Hamas'ın bu belgede ortaya koyduğu anlayış, yeni denebilecek bazı söylemler içerdiği kadar aslında pratikte var olan bazı uygulamaların derli toplu bir şekilde dile getirilmesidir. Siyaset Bildirgesi, yazılı bir belge olması ve kamuoyunda istişare sonucunda açıklanması hasebiyle Hamas açısından önemli bir değişiklik olması yanı sıra, bundan sonraki dönemde izlenecek strateji noktasında da farklı bir aşamaya gelindiğini göstermektedir.

Bildirge'de öne çıkan maddeler şu başlıklar altında özetlenmektedir:

Bu deklarasyonla Hamas;

- 1967 sınırlarının kabul edilebileceğini,
- İslam'ın hoşgörü ve barış dini olduğunu, dolayısıyla Hamas'ın da bu prensiplere sadık olduğunu,
- Filistin'in parçalanamaz bir Arap toprağı olduğunu,
- Kudüs'ün Filistin'in başkenti olduğunu,
- Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Filistinlilerin temsilcisi olduğunu,
- Filistinlilerin kendi topraklarına dönme hakları olduğunu,
- Mücadelenin Yahudilere karşı değil Siyonist projesine karşı olduğunu,
- İhvan fikrine dayanmasına rağmen Hamas'ın bağımsız ve yerli bir kuruluş olduğunu belirtir.[\[1\]](#)

Hamas'ın bu açıklamaları Gazze'de ağırlaşan ekonomik ve sosyal insani durum ve Filistin'in devletleşme sürecinde yaşanan tıkanıklıktan sonra gelmiştir. Gazze'de son zamanlarda elektrik, yakıt, temiz içme suyu gibi temel ihtiyaçların sağlanamaması, genç entelektüellerin göç arayışında olması, Filistinliler arasında küçük çaplı ihtilafların yaşanması ve siyasi bölünmüşlüğün iyice artması, bu yeni arayışları ve değişim ihtiyacını zorunlu kılmıştır. Suriye savaşından sonra ciddi bir kriz yaşayan Hamas'ın Türkiye ile Katar arasındaki macerası Katar'da son bulmuş ve maddi olarak neredeyse tamamen bu ülkenin desteğine bağımlı hale gelmiştir.

Hamas'ın Siyaset Bildirgesi'ni birçok açıdan değerlendirmek mümkündür: Birincisi, Ortadoğu'da siyaset ve güvenlik konuları etrafında şekillenen yeni konjonktür ve değişen şartlarda Hamas'ın yeni bir vizyon oluşturmak istemesi sürpriz değildir. Zira uzun zamandır uluslararası dinamikler ve gelişmelerin Hamas'ı bu değişime zorlayacağı açıktı. ABD yönetimine Donald Trump'ın gelmesi, Avrupa Birliği projesinin belirsiz bir evreye girmesi, bölgesel güçlerin -başta Mısır olmak üzere Arap ülkelerinin genelini- İslam dünyası özelinde farklı bir çizgide durması sebebiyle bu mücadelenin destekten yoksun bir şekilde devam ettirilmesi çok daha zor olacağı için yeni bir strateji belirlenmesi zorunlu bir hal almıştır. Diğer yandan başta Türkiye olmak üzere Katar, Mısır ve Suudi Arabistan gibi bölge ülkelerinin Hamas'ın belirli bir uzlaşma çizgisine gelmesi için gösterdikleri çaba da bilinmektedir. Bu anlamda Hamas'ın bu yeni tutumuyla Arap dünyasının genel çizgisine yaklaştığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla Arap dünyasının bütün baskılarını hisseden Hamas'ın yeni döneme belirli stratejik değişikliklerle hazırlanması kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

İkincisi Halid Meşal'in *Müslüman Kardeşlerden ayrılış* şeklindeki söylemi de bu anlamda iyi yorumlanması

gereken bir unsurdur. Esasen bu yaklaşım, söylem olarak yeni ve ilginç olmakla birlikte, Müslüman Kardeşler cemaatinin felsefi, fikrî ve pratikteki yaklaşımları açısından yeni bir şey değildir. Zira İslam dünyasında Müslüman Kardeşlere yakın olan veya ondan fikren etkilenmiş grupların doğrudan hiyerarşik bir bağlantıdan ziyade Müslüman Kardeşler'le yatay bir ilişki içerisinde oldukları ve bu ilişkinin herhangi bir bağlayıcılığının da söz konusu olmadığı bilinmektedir. Müslüman Kardeşlere yakın gruplar, grubun temel fikrini benimsemekle birlikte yerel yaklaşımlara öncelik vermektedir. Dolayısıyla Hamas'ın Filistinli ve Arap kimliğinin vurgulanması bu anlayışın bir parçasıdır. Önümüzdeki dönemde Müslüman Kardeşler ile Hamas arasındaki ilişki biçimi ve ilişkinin nasıl bir formatta devam edeceği daha fazla netlik kazanacaktır. Bu yeni durum ayrıca, bir yanı sıra da Gazze'ye Mısır tarafından uygulanan ambargoların hafifletilmesini amaçlayan pragmatik bir arayıştır. Zira Gazze'nin dünyaya en önemli çıkış noktası olan Mısır'ı ikna edebilmesinin en kestirme yolu, İhvan ile araya mesafe koymasından geçmektedir.

Üçüncü bir unsur olarak dikkat çeken nokta, Hamas'ın *Yahudilerle değil Siyonistlerle mücadele* edeceği söylemidir. Bunu zaten pratikte mevcut olan bir stratejinin resmî beyanı olarak yorumlamak mümkündür. Zira uzun zamandır Hamas, rastgele savaş açma veya askerî bir eylemde bulunma gibi bir yaklaşım sergilememektedir. 2008 yılından itibaren Hamas'ın karşı koyma ve savunma amaçlı silahlanması, İsrail'e karşı mücadelede herhangi bir Yahudi'yi hedef almaktan ziyade, Siyonist hedefleri gözetim uygulamaları, fiiliyatta zaten mevcut bir taktikti. Bu durumun resmî bir belge ile deklare edilmiş olması, Hamas açısından uluslararası meşruiyetini artıracak bir adım olarak yorumlanmalıdır.

Siyaset Bildirgesi'ndeki en önemli ve radikal söylem ise *1967 sınırlarında İsrail'in bir devlet olarak kabulü* meselesidir. Uzun süre İsrail devletini reddeden ve kendi varlığını da İsrail karşıtlığı üzerinden tanımlayan Hamas'ın bu yeni yaklaşımı, yeni konjonktürde karşı koyamayacağı bir siyasal baskıyı ortaya çıkarmış durumdadır. Hamas, başta Katar olmak üzere birçok bölge ülkesi tarafından İsrail'le dolaylı da olsa farklı zeminlerde müzakereler ve anlaşmalar yapması gerektiği konusunda zorlanmaktaydı. Hamas'ın bütün bu baskı ve ambargoları hafifletme amacının ötesinde, Filistin meselesinin çözümü adına yapılan görüşmelere kabul edilmesi için en önemli koşullardan birinin 1967 sınırlarını kabul etmesi olduğunu söylemek de mümkündür. Bundan sonraki dönemde Hamas, kendisi açısından Batı Şeria, Gazze ve Doğu Kudüs'ü içeren 1967 sınırlarında bağımsız bir Filistin devletini garanti altına alma mücadelesine ağırlık verip Filistin'in kalanı için farklı bir planlama yapacağını ilan etmiş olmaktadır.

Filistin-İsrail ilişkileri kontekstinde yeni dönemde Hamas'tan ziyade İsrail'in yaklaşımları, güvenlik politikaları ve bölgedeki insani durum belirleyici olacaktır. Zira artık Hamas atabileceği adımları atmış, bir anlamda topu dünya kamuoyunun kucağına bırakmıştır. Artık bölge ülkeleri ve dünya kamuoyunun Hamas'taki değişim sonrasında İsrail'e yönelik baskılarını arttırması ve Filistin'e uygulanan ambargoları kaldırarak siyasi sürecin başlatılması konusunda elini taşın altına koyması gerekmektedir.

Şayet Hamas, uluslararası ve bölgesel aktörler tarafından diplomatik bir aktör olarak kabul edilirse, tezlerini gerçekleştirme konusunda da imkân bulmuş olacaktır. Bu noktada en önemli açmaz ise, sahada silahlı mücadele yürüten kanat ile siyasi kanat arasındaki mesafenin açılması ihtimalidir. Görünen o ki Hamas, önümüzdeki dönemde kendi içinde ciddi bir dönüşüm geçirirken, ayrılıklar ve birleşmelere bağlı olarak yeni bir harekete dönüşebilir.

[1] "Hamas yeni vizyon belgesini açıkladı", *Anadolu Ajansı*, 01.05.2017, <http://aa.com.tr/tr/dunya/hamas-yeni-vizyon-belgesini-acikladi/809166> (Mayıs 2017).